

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ФІЛОЛОГА У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ

Дана стаття присвячена проблемі формування компетентного філолога у вищих навчальних закладах Швейцарської Конфедерації. Проаналізовано принципи здійснення цієї підготовки. Приділено увагу розвитку компетенцій студентів-філологів.

Ключові слова: *філолог, вчитель, Швейцарська Конфедерація, педагогічні університети, бакалавр, магістр, Європейський мовний портфель.*

Постановка проблеми. Досвід Швейцарської Конфедерації з підготовки філологів у системі вищої освіти має велике значення для вдосконалення фахового навчання спеціалістів цього напрямку в Україні. Це зумовлено певними факторами: «полікультурним характером українського суспільства; наявністю законодавчого забезпечення полікультурної освітньої політики, науково-педагогічного обґрунтування засад полікультурності освіти; функціонуванням полілінгвальних загальноосвітніх навчальних закладів та шкіл з навчанням мовами національних меншин; етнічним різноманіттям контингенту студентів ВНЗ; реалізацією навчальних програм як українською, так і мовами міжнародного спілкування (російська, англійська, німецька, французька); участю науковців і студентів у міжнародних освітніх проектах» та існуючою «суперечністю між вимогами європейського освітнього простору щодо полілінгвальності і недостатньою мовною компетентністю викладачів ВНЗ [1, с.4].

Метою даної статті є здійснення аналізу процесу формування філологів у ВНЗ Швейцарської Конфедерації та визначення їх фахового призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Система вищої освіти Швейцарської Конфедерації є привабливою як для студентів, так і для науковців, які прагнуть удосконалити технологію підготовки фахівців у вітчизняних вишах. Зокрема, дослідженням полікультурних засад організації навчального процесу в університетах цієї країни займалася Радченко Т.А., Закордонцев Н.І. вивчала питання професійної підготовки фахівців туристичної сфери Швейцарії, післядипломну освіту даної країни аналізувала Черток Л.П. Однак питанню підготовки філологів у системі вищої освіти Швейцарської Конфедерації не було приділено достатньої уваги. Натомість українські вчені вивчають проблему наукового, навчального та методичного забезпечення філологічної підготовки у вітчизняних ВНЗ. Так, зокрема Г. П'ятакова досліджувала питання підготовки магістрів за спеціальністю «Українська філологія» у Львівському та Вроцлавському (Польща) університетах; Коваль В.О. – формуванням професійної компетентності майбутніх вчителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Необхідність підготовки компетентного філолога у Швейцарській Конфедерації зумовлюється вимогами європейського освітнього простору до системи вищої освіти, підвищенням конкурентоспроможності випускників філологічного напрямку та факторами, притаманними виключно для даної країни, до яких відносяться мультилінгвізм та полікультурність.

Одним з інструментів впливу на процес підготовки філологів даної країни та педагогічний інструмент, що оцінює на практиці володіння мовою і міжкультурною компетенцією, можна вважати швейцарську модель Європейського мовного портфелю, що дозволяє описати, оцінити і порівняти рівень мовної компетентності в прозорій і послідовній манері, офіційне пілотування якого почалося в швейцарських школах і в освіті дорослих Швейцарії у 1999-2000 рр..

Швейцарська редакція Європейського мовного портфелю розглядається відповідно до підходу, що інтегрує всі мови: рідну мову/міграції і бере до уваги інтеркультурні аспекти, різний досвід вивчення мови (такі, як стратегії) та всі контексти навчання: позааудиторний та аудиторний - за навчальним планом.

Швейцарська модель Європейського портфелю, що розроблена для учнів від 15 років і старше, крім основних розділів, а саме: «Мовний паспорт», «Біографія мовного навчання», «Досьє» містить додаткові форми Європейського мовного портфелю, що включають мовний компонент та декілька форм атестації [7, с.71-73] і широко використовується на практиці вишами країни, на ринку праці, оскільки містить опис рівнів мовної компетенції, що необхідна для різних вакансій.

Також на базі Швейцарської редакції Європейського мовного портфелю розроблені інструменти

вимірювання компетенцій з іноземної мови (французької, англійської) у учнів 7-11 класів та на інших рівнях обов'язкової освіти [9].

Швейцарська Конфедерація – країна, що об'єднує різні лінгвістичні регіони [2]. Очевидно, що проблема підготовки філологів для забезпечення настільки строкатої мовленнєвої діяльності громадян цієї країни є надзвичайно актуальною.

Система вищої освіти даної країни гармонізована з європейським освітнім простором. Питання координації мовного навчання у мультилінгвальній Швейцарській Конфедерації підпорядковано національній Стратегії розвитку мовного викладання (Strategy for the Development of Language Teaching). Основними цілями реалізації даної стратегії є: покращення мовного викладання (в тому числі і мови, на якій ведеться викладання), повага до швейцарського мультилінгвізму, збереження конкурентоспроможності на європейському просторі вищої освіти й науки [6].

Стратегія розвитку мовного викладання є засадовою для підготовки вчителів середньої школи, філологів. На процес підготовки компетентних філологів у системі вищої освіти вплинули реформи, яким підпорядковується обов'язкова освіта даної країни, серед яких також гармонізація стандартів на національному рівні.

Особливості мовної політики Швейцарської Конфедерації зумовлені специфікою адміністративного устрою країни, реформами HarmoS та національної системи моніторингу освіти, що включає регулярне вимірювання рівнів сформованості умінь у учнів.

У Швейцарській Конфедерації філологи готуються різними навчальними закладами країни та до них висувуються вимоги, щодо їхнього володіння мовами. Претенденти на навчання за магістерськими програмами з англійської мови в університеті Цюриха зобов'язані представити докази наявності в них рівня C1 з англійської мови. Знання латинської мови для всіх бажаючих завершити вивченням англійської мови (а також ряд інших предметів) має бути підтверджено кантональним або федеральним сертифікатом Matura або сертифікатом з певної швейцарської середньої школи (Mittelschulen).

Від сучасних учителів, які готуються педагогічними університетами Швейцарської Конфедерації для рівня початкової школи вимагаються компетенції, що відповідають рівню B2/C1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, і вчителі для нижчого рівня середньої освіти потребують компетенцій відповідно до рівней C1/C2.

Майбутні швейцарські філологи мають розвинені мовні компетенції на основі міжнародних стандартів, що поглиблюються під час навчання у вишах країни та партнерських університетах іноземних країн, мову яких вони вивчають.

Окрім мовної компетенції, компетентний філолог в процесі професійної підготовки набуває ще й соціальну та міжкультурну компетенції. Це зумовлюється полікультурними особливостями формування філолога як спеціаліста: так, політика міжкантональних відносин щодо полі культурності базується на збереженні та визнанні рівноцінності різних культур, поєднаних у розмаїтті народностей, які проживають на території Швейцарської Конфедерації.

Так, вчителі початкових класів (з дипломом бакалавра) викладають різні предмети, зокрема й мови (як національну, так і іноземну). Крім предметів, що викладаються у початкових класах (математики та природничих наук, географії, історії, музики, мистецтва, дизайну, фізичної освіти), вчителі початкового рівня обов'язкової освіти отримують мовну підготовку: з мови, на якій здійснюється викладання; іноземних мов (другої національної та англійської мови).

Так, досліджуючи питання підготовки вчителів початкового та нижчого середнього рівнів, слід зазначити, що до вимог підготовки останніх входить обов'язкове вивчення однієї іноземної мови (англійська, німецька, французька), на вибір, та національної мови в залежності від регіону, до якого належить конкретний кантон.

Також необхідно вказати, що програми підготовки філологів в університетах Швейцарської Конфедерації спрямовані на розвиток конкретних компетенцій, необхідних для формування компетентного філолога. Так, наприклад магістри з педагогічного університету Люцерна для викладання у середній школі на II рівні готуються за програмою, що розроблена на розвитку у студентів емпіричної та мета-емпіричної компетенцій з метою підготовки учнів до навчання в університеті [4].

Розкриваючи питання підготовки філологів у даній країні, слід приділити увагу деяким особливостям підготовки у вищих навчальних закладах країни. У найбільших містах Швейцарської Конфедерації: Цюриху, Женеві, Базелі, Берні, Лозанні різними навчальними закладами готуються вчителі для викладання на різних рівнях середньої освіти. У країні налічується 16 педагогічних

університетів: 13 з них є незалежними; інших три - підготовчі заклади, що інтегровані в університети прикладних наук. У деяких кантонах вчителі готуються в кантональних університетах (Женева, Фрібур, Цюрих) [3, с.16].

Швейцарські педагогічні університети надають дипломи бакалавра та магістра з різних предметних галузей та предметно-специфічної дидактики. Курси магістра з предметно-специфічної дидактики дають студентам можливість кваліфікуватися в якості лекторів у конкретній галузі дидактики.

Пропонуються курси для підготовки магістра з предметно-специфічної дидактики з іноземних мов, магістра з предметно-специфічної дидактики з математики, магістра з предметно-специфічної дидактики викладання німецької мови, магістра з предметно-специфічної дидактики наукової освіти.

Також педагогічні університети пропонують програми для неперервної освіти: Master of Advanced Studies, Diploma of Advanced Studies, Certificate of Advanced Studies. Крім вищезазначеного, педагогічні університети займаються прикладними дослідженнями, і надають послуги консультивання студентам, забезпечують їхню мобільність, вводять у професію вчителя [5].

Враховуючи вищезазначене, ми дійшли висновку, що вчителі початкової школи мають виконувати функції філолога, зокрема й учителя іноземної мови та англійської мови.

Також, розглянувши програми педагогічних університетів Люцерна, Швица, Цуга, Цюриха даної країни, які належать до німецькомовного лінгвістичного регіону, ми з'ясували, що вони готують вчителів для всіх рівнів середньої освіти, здійснюють додаткову підготовку вчителів з просунутого навчання, науково-дослідну роботу, забезпечуючи розвиток вчителів та сервіс у сфері шкіл та освіти (наприклад, підтримка електронного навчання) [2], [8].

Підготовка майбутніх вчителів, які зможуть викладати національну, іноземну – англійську мови в університеті педагогічної освіти Люцерна, що забезпечує педагогами увесь регіон Західної Швейцарії, також здійснюється на засадах компетентнісного підходу (розвивається 10 професійних компетенцій) у поєднанні з полікультурним підходом.

Навчальні заклади та сервісні постачальні центри, що розташовані в Арау, Базелі, Бруг-Віндлі Кампус, Лісталь, Золотурн [10], готують бакалаврів та магістрів, які можуть працювати вчителями для певного рівня та забезпечують освітні послуги на всій території північно-західної Швейцарії.

Лекції в Базелі протягом осіннього семестру пропонують вивчення з різних сфер вивчення, серед яких англійська мова (Secondary Education I), розрахована на 17 кредитів [12]. Також пропонуються програми для викладання на II рівні середньої школи (Secondary Education II): вчительська кваліфікація для Матура шкіл та ін. **Освітньо-дослідницький та навчальний центр Базельського університету на базі ступеня “Master of Arts in Educational Sciences”** і Школи освіти північно-західної Швейцарії (FHNW School of Education) з 2009 р. сумісно пропонують програму “Master in Educational Sciences”, що надає можливість навчання в доктораті.

Також педагогічний університет Фрібурга пропонує можливість слідувати курсам з підготовки вчителів і на білінгвальній основі і на німецькій чи французькій мовах; педагогічний університет у кантоні Вале, що розташований в двох різних географічних зонах (у німецькомовній та франкомовній) вимагає від студентів присвятити 2 семестри іншій мові викладання. Педагогічний університет в кантоні Граубюнден пропонує курси з трьох мов: романської, німецької, італійської [3, с.19].

Крім педагогічних університетів, навчальні програми яких ми розглянули вище, філологи готуються університетами та університетами прикладних наук та мистецтв.

Бакалавр і магістр з англійської мови та літератури готуються в докторських/дослідницьких університетах Берна, Базеля, Фрібурга, Цюриха (ETHZ), Женеви, Лозани. Також дані університети надають підготовку для бакалаврів та магістрів з чотирьох національних мов країни. Так, університет Женеви готує філологів з сучасної грецької мови та літератури, університет Базеля та Цюриха (ZH) - філологів з скандинавських мов та літератури, університети Берна, Базеля, Фрібурга, Цюриха (ZH), Лозани – філологів з слов'янських мов та літератури. Також готуються інші спеціалісти з філології, університети прикладних наук та мистецтв FHNW Fachhochschule Nordwestschweiz, Цюриха (ETHZ), SUPSI Scuola Universitaria Professionale della Svizzera Italiana готують бакалаврів чи бакалаврів та магістрів для викладання у школах різного рівня [11].

Навчальні програми університетів (Цюриха, Берну, Базеля, Фрібургу), що пропонують магістерські програми магістра з англійської лінгвістики та літератури на базі відповідного ступеня бакалавра розширюють академічну підготовку студентів та їх здатність проводити незалежну академічну роботу, сприяють і доповнюють кваліфікації, що отримані ними під час навчання у

бакалавраті, готують студентів до проботи на керівних посадах академічної професії в галузі англійської філології.

Висновки

Нами встановлено, що при підготовці вчителя будь-якого рівня приділяється увага формування його як філолога, що зумовлено мультилінгвістичною особливістю Швейцарської Конфедерації. Філологи мають розвинені компетенції: соціальну, мовну, міжкультурну. Філологи, яких готують для роботи вчителями у початковій школі та середній школі I рівня, можуть викладати ряд дисциплін, крім рідної та іноземної мови. Кваліфікації з будь-якого кантону визнаються по всій країні. Також надається можливість щодо розвитку та поглиблення професійної компетентності вчителів через навчання на подальших освітніх програмах чи шляхом засвоєння різноманітних курсів, що пропонуються англійською мовою.

Магістри з англійської лінгвістики та літератури, що готуються в університетах Швейцарської Конфедерації, формуються як фахівці з іноземної мови, як філологи та науковці, на відміну від фахівців, що готуються у вітчизняній системі освіти, які формуються як інтегровані фахівці: філологи, педагоги, науковці. Закладений під час навчання в бакалавраті фундамент для наступних компетенцій у бакалавраті: інформаційної, лінгвістичної, іншомовної, лінгвокраїнознавчої, світоглядно-ціннісної, інтелектуальної, комунікативної, соціальної, дослідницько-пошукової, технологічної набуває подальшого поглибленого розвитку при навчанні у магістратурі.

Філолог у системі вищої освіти Швейцарської Конфедерації готується різними навчальними закладами усєї країни за різними напрямками підготовки згідно з вимогами конкурентоспроможності, навчання протягом життя.

Список використаних джерел:

1. Радченко Т. А., Полікультурні засади організації навчального процесу в університетах Швейцарії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / Т.А. Радченко – Житомир, 2014. – 21 с.
2. The Swiss Education System(s): Overview and Characteristics Markus Diebold, IZB, Updated by IBV University of Teacher Education Central Switzerland, інтернет-ресурс, режим доступу: <http://schulleitungssymposium.net/archiv/2011/pdf/vortraege/IS2011-DieboldNadig-11-09-09.pdf>
3. Studying in Switzerland Universities of teacher education 2013, Berne, 2013, p. 16.
4. Basic Teacher Training in PH Luzern, інтернет-ресурс, режим доступу: <http://www.phlu.ch/ute-lucerne/basic-teacher-training/>
5. Universities of teacher education, University of Applied Sciences and Arts Northwestern Switzerland, інтернет-ресурс, режим доступу: <http://www.fhnw.ch/staying-in-switzerland/swiss-education-system-1/universities-of-teacher-education>.
6. Switherland: Teaching and Learning in Primary Education, інтернет-ресурс, режим доступу: https://webgate.ec.europa.eu/fpfs/mwikis/eurydice/index.php?title=Special:Pdfprint&page=Switzerland:Teaching_and_Learning_in_Primary_Education.
7. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment CASE STUDIES, ISBN 92-871, Council of Europe Publishing, p. 204.
8. PH Zurich education and training, інтернет-ресурс, режим доступу: <https://www.phzh.ch/en/>
9. Coordination of language teaChing in Switzerland Current Status – Developments – Future Prospects Sandra Hutterli (Editor) | Bern 2012
10. Locations, University of Applied Sciences and Arts Northwestern Switzerland, інтернет-ресурс, режим доступу: <http://www.fhnw.ch/ph/school-of-education/sites>.
11. Studying in Switzerland Universities of teacher education 2014, Berne, 2014, p. 16.
12. Secondary Education I, University of Applied Sciences and Arts Northwestern Switzerland, інтернет-ресурс, режим доступу: <http://www.fhnw.ch/ph/ba-and-ma-degrees/degree-courses/secondary-education-i>

А. А. Заслуженная

АКТУАЛЬНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОГО ФИЛОЛОГА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ШВЕЙЦАРСКОЙ КОНФЕДЕРАЦИИ

Резюме. Данная статья посвящена проблеме формирования компетентного филолога в высших учебных заведениях Швейцарской Конфедерации. Проанализированы принципы осуществления этой подготовки. Уделено внимание развитию компетенций студентов-филологов.

Ключевые слова: филолог, учитель, Швейцарская Конфедерация, педагогические университеты, бакалавр, магистр, Европейский языковой портфель.

A. Zasluzhena

ACTUALITY OF A COMPETENT PHILOLOGIST'S FORMING IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF SWITZERLAND

Summary. This article deals with the problem of forming competent philologist in higher educational institutions of Switzerland. The principles of this training have been analysed. Attention is paid to the development of competences students- philologists.

Key words: Switzerland, Common European Framework of Reference, teacher, bachelor, master, teacher's training university, philologist.